

ANALIZA VULNERABILITĂȚILOR *SOFT* – O CALE CĂTRE ÎNȚELEGEREA REZILIENȚEI SOCIALE*

MĂDĂLINA MĂNDIȚĂ**

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF SOFT VULNERABILITIES – A WAY TOWARDS THE UNDERSTANDING OF SOCIAL RESILIENCE

In this study we concentrate on the importance of qualitative dimension in the research of risks, considering that Romania is facing natural disasters more and more frequently. We propose an analysis of the communities that face natural disasters based on the concepts *soft vulnerabilities/hard vulnerabilities*. It is considered that the research of *soft vulnerabilities* is an essential dimension of a sociology interested on the social impact of risks. We see, after the analysis of two special cases of communities' reaction facing the disasters, the manifestation of an unusual social resilience, which demonstrates the weight of *soft vulnerabilities* in the social research of risks. We draw attention about the importance of socio-cultural identity, of values, beliefs and needs existing on local level. These constitute a way towards the research and understanding of potential types of communities' behavior facing natural disasters. The knowledge in depth of *soft vulnerabilities* assures a coherence of preventive measures, the common behavior facing the natural disasters being a key aspect of social resilience.

Keywords: soft vulnerabilities, social resilience, sociology of risk, disasters, floods.

INTRODUCERE

Cunoașterea stării comunității este o componentă esențială a putinței de a gestiona eficient consecințele producerii unui dezastru. O evaluare cu privire la

* Acest articol a fost elaborat în cadrul proiectului: „Evaluarea riscurilor de dezastru la nivel național (RO-RISK)”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014–2020, beneficiar: Inspectoratul General pentru Situații de Urgență.

** Researcher, the Institute of Sociology of the Romanian Academy; Bucharest; e-mail: mada_mnd@yahoo.com

„*Revista română de sociologie*”, serie nouă, anul XXVIII, nr. 5–6, p. 495–506, București, 2017

Creative Commons License
Attribution-NoDerivs CC BY-ND

starea unei comunități confruntate cu diverse riscuri necesită atât o cunoaștere a datelor obiective, cât și una aprofundată a specificului socio-cultural al acelei comunități. În această etapă secundă se remarcă rostul vital al sociologiei, cu privire la înțelegerea riscurilor cu care se confruntă comunitățile umane în situații de dezastru și a modalităților specifice de reziliență. Toate acestea înseamnă o cunoaștere multidimensională a realităților sociale potențial vulnerabile în condițiile producerii dezastrului. Pentru ca o comunitate să dea dovadă de reziliență în fața provocărilor vieții și ale naturii, este necesară o cunoaștere de jos în sus a realităților sociale, una care să meargă dinspre comunitate, local, către factorul de decizie, către autoritățile centrale. Doar așa se poate ajunge la eficientizarea mecanismelor de intervenție urgentă atât în situația producerii de dezastru natural, cât și, ulterior, pentru o dezvoltare durabilă reală a comunităților confruntate cu diverse riscuri, generate fie de natură, fie de om.

Cunoașterea stării comunității, multidimensională și complexă, așadar, și necesitând date cantitative și calitative, se poate reliefa prin prisma vulnerabilităților sociale identificate la nivel local și care pot multiplica sau reduce efectele producerii unor dezastru naturale. O cunoaștere reală a vulnerabilităților sociale este cea mai bună cale pentru evaluarea stării comunității, atât ante-dezastru, cât mai ales post-dezastru. Importantă, deci, pentru cunoașterea stării comunității este fundamentarea teoretică și metodologică a analizei vulnerabilităților sociale la nivelul comunităților. Pe aceste fundamente putem elabora studii de caz care pot da seama de putința sau de neputința rezilienței comunitare în fața riscurilor de dezastru și manifestării hazardurilor de orice tip.

ELEMENTE TEORETICE

Comunitățile umane se confruntă în ultimele decenii cu multiple riscuri de dezastru naturale ca urmare a schimbărilor climatice survenite la nivel planetar. Cercetarea riscurilor a debutat cu analize tehnice: evaluarea probabilității de apariție a hazardului, evaluarea costurilor economice implicate, a modalităților de prevenție, ceea ce a însemnat o „înțelegere non-sociologică a riscului” (Lidskog & Sundqvist, 2012, p. 1006). Ulterior, s-a impus necesitatea cercetării riscului și din perspectivă sociologică, datorită diferențelor constatate între percepția comunităților referitoare la risc și analizele experților cu privire la aceste riscuri. Din acest moment se atribuie o voce importantă cercetării comunităților confruntate cu diverse riscuri, percepției lor asupra dezastrului și asupra modalităților de a face față manifestării hazardului. În astfel de situații sociologia riscului, iar înțelegerea științifică a riscului nu mai poate face abstracție de cercetarea factorilor psihologici, sociali, instituționali, culturali, politici etc. Aceștia devin elemente-cheie pentru evaluarea impactului dezastrului asupra comunităților, pentru testarea rezilienței comunităților umane în fața dezastrului produs.

Așadar, analiza riscurilor și a vulnerabilităților sociale este imperativă pentru orice încercare de a gestiona eficient consecințele producerii unor dezastre, în vederea reechilibrării sistemelor umane și naturale afectate. Din pricina specificului cultural, social, psihologic, instituțional al comunităților umane confruntate cu dezastre, este necesară elaborarea unei metodologii specifice de analiză a vulnerabilității sociale, care să contribuie în mod real la o intervenție eficientă în sprijinul celor aflați în nevoie, sub influența hazardurilor de orice natură, în perspectiva unui management eficient al riscurilor.

Conceptul de vulnerabilitate socială este unul larg și nu înseamnă doar o estimare a impactului unui hazard, ci și o „evaluare mai amplă a condițiilor de mediu și sociale, care permit astfel oamenilor și comunităților să facă față (*cope*) impactului evenimentelor de hazard”, ceea ce presupune „că vulnerabilitatea poate însemna și capacitatea de rezistență (*coping capacity*) și de reziliență a unei comunități potențial afectate” (Birkmann, 2013, p. 14).

Odată cu dezbaterile din cadrul *Hyogo Framework for Action 2005–2015* (United Nations Office for Disaster Risk Reduction), conceptul de reziliență începe să fie folosit tot mai mult în contextul legăturii dintre reducerea efectelor dezastrelor asupra comunităților umane și impactul vulnerabilităților sociale. Deși poate fi definit în mai multe feluri, în esență el se referă la „capacitatea unui sistem de a-și menține funcțiile de bază și structurile într-o perioadă de șocuri și perturbări, având abilitatea de a asigura resurse și servicii vitale pentru viața umană” (*Ibidem*, p. 15–16, *apud* Adger *et al.*, 2005; Allenby and Fink, 2005). Autorul subliniază că această definiție a rezilienței presupune și capacitatea sistemului de a învăța și de a se adapta, adică mobilizarea resurselor de autoorganizare în vederea menținerii structurilor și proceselor vitale în demersurile de adaptare și de rezistență.

Acestea sunt câteva elemente teoretice vitale pentru înțelegerea modului în care sunt analizate și evaluate vulnerabilitățile sociale la nivel comunitar, relevante pentru elaborarea unui profil al comunităților vulnerabile în fața unor dezastre. Elementul central al acestui studiu este cel al *vulnerabilităților soft*¹, pe care le considerăm esențiale pentru o sociologie a riscului axată pe cunoașterea și înțelegerea comunităților confruntate cu dezastre de orice natură, în perspectiva unei reziliențe cât mai eficiente. Această dimensiune, așa cum vom vedea mai jos prin analiza a două cazuri de reacție comunitară în fața dezastrelor, ține de menirea sociologiei să fie dezvoltată, cercetată și aprofundată. Astfel, putem descoperi reziliențe specifice manifestate la nivelul comunității, așa cum vom vedea în studiul de caz dedicat localității Vadu Roșca din Vrancea, o comunitate confruntată de-a lungul timpului cu inundații devastatoare, cât și în cazul reacției primăriei din

¹ După modelul abordării holistice pentru evaluarea riscurilor de dezastre și vulnerabilităților – *hard risk/soft risk* (Cordona, Barbant, 2000) în Jorn Birkmann (2013). *Measuring vulnerability to promote disaster-resilient societies: Conceptual frameworks and definitions*, United Nation University Press.

Urechești (Vrancea), o altă comunitate confruntată în anul 2016 cu inundații de amploare.

Pentru evaluarea riscurilor și vulnerabilităților sociale la nivel comunitar, pentru înțelegerea impactului social pe care un dezastru îl poate avea asupra unei comunități, este vitală construirea unui *index al vulnerabilităților comunitare* (Birkmann, 2007), pe care să se fundamenteze cunoașterea *vulnerabilităților soft*. Dimensiunea vulnerabilităților sociale de tip *soft* este esențială pentru sociologia riscului aptă să aducă o cunoaștere vitală atât pentru factorul decizional, politic, cât și pentru forțele de intervenție în situații de urgență. Modelul vulnerabilității sociale pleacă de la descrierea riscului prin patru dimensiuni: hazard, expunere, vulnerabilitate și capacitate de reacție. Pentru măsurarea vulnerabilității sunt luați în calcul următorii indicatori: vulnerabilitatea fizică/demografică, vulnerabilitatea socială, vulnerabilitatea de mediu și vulnerabilitatea economică.

Acestea sunt cele patru mari dimensiuni prin intermediul cărora este evaluată și măsurată vulnerabilitatea unei comunități, pe baza indicatorilor specifici fiecărei comunități cercetate. Se subliniază necesitatea adaptării și alegerii indicatorilor reprezentativi pentru comunitățile cercetate, precum și necesitatea de a lua în considerare contextul (urban sau rural) (Birkmann, 2007). Este important ca, în urma elaborării acestor indexuri ale vulnerabilităților sociale, „strategiile de management al riscului să ia în considerare contextul specific al țării și un cadru mai larg al vulnerabilității umane” (*Ibidem*, p. 26). Toate acele dimensiuni: fizică/demografică, de mediu și economică le încadrăm în acest studiu categoriei *vulnerabilităților hard*², fiind reprezentate de elementele, datele (cantitative) concrete existente la nivelul comunității.

Contribuția decisivă a sociologiei vine însă prin analiza *vulnerabilităților soft*, a dimensiunii socio-culturale specifice comunității, în care să fie cercetate calitativ mentalități, obiceiuri, credințe, tipuri de manifestări și forme ale capitalului social etc. Acestea vin în sprijinul *vulnerabilităților hard*, în care intră factorii obiectivi, indicatorii specifici acelor comunități din perspectivă fizică/demografică, economică și de mediu.

Cele două tipuri de vulnerabilități (*hard* și *soft*), identificarea, analiza și înțelegerea lor, pot contribui la realizarea unui *index al vulnerabilităților comunitare* cât mai obiectiv, unul eficient în mod deosebit atât pentru managementul riscului, cât și pentru înțelegerea rezilienței comunitare pe termen lung. Plecând de la această abordare complexă, o măsurare a vulnerabilității nu presupune doar o analiză cantitativă, ci mai ales una calitativă a comunității aflate în fața unui dezastru (Birkmann, 2007).

² După modelul abordării holistice pentru evaluarea riscurilor de dezastre și vulnerabilităților – *hard risk/soft risk* (Cordona, Barbant, 2000) în Birkmann, Jörn (2013). *Measuring vulnerability to promote disaster-resilient societies: Conceptual frameworks and definitions*, United Nation University Press.

ELEMENTE METODOLOGICE

Pe baza acestor premise teoretice propunem un model de analiză pentru comunitățile confruntate cu diverse riscuri de dezastre. Conceptul de *vulnerabilitate socială* poate fi măsurat în două mari etape:

– printr-o analiză cantitativă, a factorilor obiectivi, prin elaborarea unui profil al comunității expuse diverselor hazarduri (dimensiunea economică, socială și de mediu, capacitate de reacție și pregătirea existentă – pregătirea și dotarea forțelor locale de intervenție) – ceea ce am numit *vulnerabilitatea hard*. Cuprindem aici acele date obiective ale profilului comunitar, importante pentru evaluarea ante-dezastru, cât și pentru analiza post-dezastru, în termeni de pagube materiale, victime etc. Această analiză cantitativă se poate face prin metode statistice, prin analize și determinări ale profilului de facto al comunității, prin datele concrete existente la nivel comunitar;

– printr-o analiză calitativă, prin identificarea acelor modalități proprii de înțelegere și raportare la potențiale dezastre, unde se evaluează capacitatea de rezistență (*coping*) și reziliență comunitară, prin prisma specificului socio-cultural, a valorilor și credințelor existente la nivel local. Acestea reprezintă *vulnerabilitățile soft*, care pot da seama de potențiale tipuri de reacții în caz de dezastru, pot indica anumite comportamente sociale fundamentate pe un profil istoric și cultural al comunității confruntate cu acel tip de risc. La aceste analize calitative ale *vulnerabilităților soft* se poate ajunge prin metoda interviurilor în profunzime, prin cercetări exploratorii la nivelul comunităților cu riscuri de dezastre naturale, printr-o documentare istorică a profilului identitar, a unor date existențiale care au marcat comunitatea și s-au reflectat asupra comportamentelor și atitudinilor la nivel comunitar, așa cum vom vedea în cazul comunității de la Vadu Roșca.

Rostul corelării datelor *vulnerabilităților hard* cu informațiile oferite de *vulnerabilitățile soft* se va reflecta în măsurile concrete de gestionare a riscului de dezastre și de refacere comunitară, ceea ce am putea cuprinde în fenomenul rezilienței sociale. Astfel, pe baza acestor indicatori ai vulnerabilității sociale, cercetate în două etape, pot fi construite *indexuri ale vulnerabilităților comunitare*, o cunoaștere locală cu valențe extinse pentru intervenții în caz de dezastru. Avem astfel acces la starea *de facto* a unei comunități, prin *vulnerabilitățile hard* (datele factuale), cât și la dimensiunea *vulnerabilităților soft*, la care se ajunge prin cercetări calitative. Aceste cercetări în două etape sunt esențiale pentru construirea profilului comunitar manifest și latent, în perspectiva gestionării consecințelor producerii dezastrelor cât și pentru o reziliență puternică a comunităților.

VULNERABILITATEA SOCIALĂ (VADU ROȘCA – 2005)

Cele mai frecvente hazarduri naturale cu care se confruntă România sunt inundațiile, cu un număr tot mai mare de persoane ucise sau afectate, mai ales după 1993 (United Nation, International Strategy for Disaster Reduction, 2008).

Analizăm cazul satului Vadu Roșca, acoperit în întregime de ape în urma inundațiilor din 2005. Alegerea acestui caz a fost făcută de două motive:

– în 2005 s-au produs inundații deosebite în Vrancea, așa cum vom vedea în descrierea obiectivă a condițiilor producerii dezastrului – *vulnerabilitățile hard*;

– în al doilea rând, la Vadu Roșca există o comunitate importantă din punct de vedere al reacției comunitare față de intervenția post-dezastru, deci din perspectiva *vulnerabilităților soft*. Aici vom avea reacții post-dezastru deosebite din partea comunității, cu un tip aparte de reziliență, relevante și pentru măsurile de prevenție ulterioară din partea autorităților.

Prin urmare, sunt aplicate cele două etape ale evaluării stării comunității, așa cum le-am prezentat mai sus: descrierea factorilor obiectivi, prin indicatorii economici, sociali și de mediu; urmată de analiza calitativă a *vulnerabilității soft* – reacția specifică a comunității ca urmare a dezastrului, unde descoperim o reziliență aparte, non-explicabilă la prima vedere, însă pe deplin justificată la nivel local.

VULNERABILITATEA HARD ȘI STAREA COMUNITĂȚII

România s-a confruntat în 2005 cu mai multe valuri de inundații, din aprilie până în septembrie. În luna iulie s-au produs inundații deosebite în bazinul Siretului. Localitățile cele mai afectate au fost Vadu Roșca și Nănești din județul Vrancea, dar și mai multe localități din județul Galați și Bacău. Siretul creștea atunci cu 12 cm/oră (Săgeată *et al.*, 2013).

Județul Vrancea a fost cel mai afectat: 29 de comune și trei orașe au fost inundate; 25 de poduri și podețe au fost distruse; iar drumurile dintre localități au fost blocate (*Ibidem*). Cel mai afectat a fost satul Vadu Roșca, cu o populație de circa 600 locuitori, distrus aproape în totalitate. Situat într-o zonă deosebit de vulnerabilă, s-a încercat de-a lungul timpului strămutarea satului, însă oamenii nu au acceptat. Există chiar și o istorie a încercărilor de strămutare a satului: în 1957 s-a produs o revoltă împotriva comuniștilor veniți să colectivizeze forțat zona; apoi în 1970, în urma unor inundații puternice, s-a mai înregistrat o încercare de strămutare a sătenilor, și de această dată eșuată. O nouă încercare eșuată de strămutare a așezării avea să se întâmple și în 2005, așa cum vom vedea în etapa a doua a studiului, în analiza *vulnerabilităților soft*, când se va identifica o reziliență aparte a comunității.

Aceste precedente nu sunt de neglijat, mai ales pentru schițarea profilului comunitar și de reacție comunitară care să ia în considerare valorile și specificul cultural local. Considerăm acest profil vital în perspectiva anticipării reacțiilor

populației în situații de risc sau pentru comportamentul oamenilor în fața hazardurilor naturale. Aici se va remarca rostul sociologiei în încercarea de înțelegere și explicare a comportamentelor și atitudinilor sociale ante și post-dezastru. O analiză absolut obligatorie a *vulnerabilităților sociale* locale, care să surprindă profilul real al comunității, fundamentat istoric și cultural.

Conform Legii 575 din 2001 privind zonele de risc natural, Vrancea este inclusă în categoria județelor cu risc natural crescut. Inundațiile din 13 iulie 2005 sunt comparabile ca gravitate cu cele din 13 mai 1970 și cu cele din 13 iulie 1948, puternic afectat fiind satul Vadu Roșca, acoperit în întregime de ape (Musca, 2005).

În Vrancea anului 2005 s-a înregistrat următorul bilanț: 16 morți, 3 276 locuințe afectate, din care 1 080 distruse total; 2 266 anexe gospodărești distruse și 3 818 avariate; 6 grădinițe și 9 școli avariate; două dispensare avariate; două biserici și două mausolee avariate; zeci de kilometri de drumuri naționale, județene și comunale; un pod de cale ferată și 10 km de cale ferată; 40 de poduri și 44 de podețe; 25 000 de hectare de teren agricol inundate (*Ibidem*). În pofida existenței unei istorii a inundațiilor în aceste zone, nu a fost posibilă avertizarea și evacuarea populației înainte de producerea dezastrului din 2005.

Măsurile adoptate post-dezastru de către autorități (Nichita, 2013): diguri reconstruite, 400 de case noi construite, la nivel județean au fost luate măsuri de apărare, s-a elaborat un sistem integrat de intervenție care poate combate efectele unor situații de urgență generate de inundații (ISU Vrancea).

VULNERABILITATEA *SOFT* ȘI STAREA COMUNITĂȚII

Din perspectivă sociologică, realizarea unui profil identitar al comunităților potențial afectate de diverse dezastre este vitală atât pentru înțelegerea rezilienței comunitare, cât mai ales pentru măsurile luate de autorități post-dezastru și pentru cele de prevenție.

Alegerea exemplului oferit de inundațiile din satul Vadu Roșca a fost determinată de profilul special al acestei comunități, de istoria sa, confruntată cu trei mari valuri de inundații. O comunitate lovită nu doar de dezastre naturale, precum inundațiile, ci și de revolte împotriva comuniștilor și încercărilor acestora de colectivizare forțată din anii '50. Dacă o parte a supraviețuitorilor din 1957 a rezistat valului comunist, în iulie 2005 opt dintre acești supraviețuitori aveau să piară în valurile Siretului (Vrânceanu, 2005). Atașamentul acestor țărani față de pământul pentru care au luptat împotriva comuniștilor cu prețul multor sacrificii, cât și în fața inundațiilor din anii '70 și din 2005, este unul deosebit de relevant din perspectivă sociologică, așa cum vom vedea prin prisma rezilienței acestei comunități.

Satul Vadu Roșca a avut mulți deținuți politici, toți în luptă cu comuniștii pentru pământul lor. O legătură indestructibilă care se va manifesta și după inundațiile din 2005, care le-au acoperit casele în totalitate. Pământul Vrancei a fost unul pe care a existat o rezistență anticomunistă deosebită, modelul luptei

țărănilor din Vadu Roșca fiind urmat și de cei din satele Răstoca și Suraia, afectate și ele de inundații (*Ibidem*).

Acestea sunt câteva elemente ale istoriei acestor comunități, grav afectate în 2005 de inundații, și pe care le considerăm importante pentru înțelegerea modalității de reacție, din perspectiva rezilienței comunitare post-dezastru. Acestea devin cruciale și pentru măsurile de prevenție și consolidare ale infrastructurii din partea autorităților locale și centrale, în perspectiva producerii de noi dezaastre cauzate de inundații, având în vedere expunerea acestor comunități la acest tip de risc.

O reziliență specifică acestor comunități, cu istoria mai sus menționată, s-a manifestat astfel: ca urmare a daunelor totale suportate de sat în urma inundațiilor, autoritățile și alți sponsori au construit 400 de case în două zone neinundabile (RTV, 2013). Însă retragerea apelor și noile case construite nu au convins relocarea, strămutarea celor care au luptat pentru acel pământ în vremea comunismului. Rezultatul a fost că „majoritatea s-a întors la gospodăriile lor, cei în vârstă, iar cei tineri sunt plecați majoritatea în Italia. S-au vândut în jur de 60 de case între ei, la străini”, a declarat Nicușor Păcuraru, primarul comunei Vulturu (*Ibidem*). Motivația a fost că în zonele unde li s-au construit case nu aveau acces la lemne – „aici la Vadu Roșca au pădure cu lemne, se duc pe malul Siretului. De sărăcie le-au vândut pe alea de acolo și le-au reparat pe cele de aici. Aici m-am născut, aici am crescut” (*Ibidem*), a spus un localnic.

În cazul comunității de la Vadu Roșca am avut o intervenție de sus în jos pentru refacerea locuințelor post-dezastru, una însă care a neglijat acel profil specific dimensiunii *vulnerabilităților soft*. Reacția comunitară, pe cât de surprinzătoare, pe atât de justificată la nivel comunitar, așa cum am văzut mai sus, a fost una surprinzătoare sau condamabilă din exterior. Considerată greșită, nepotrivită, decizia oamenilor de reînțorcere în zona inundabilă a făcut eforturile venite din afara comunității inutile, ineficiente. Reacția de sus în jos s-a dovedit a fi astfel zadarnică pentru nevoile comunitare. Intervenția a fost substanțială, însă fără a lua în calcul toate implicațiile strămutării oamenilor într-o altă zonă fără risc de inundații, lipsind astfel o înțelegere sociologică adecvată cu privire la comportamentul și profilul comunitar.

Într-un alt caz, cel al comunității de la Urechești (Vrancea) confruntată în 2016 cu inundații de amploare, se atestă o altă încercare venită dinspre comunitate față de reacția întârziată a autorităților centrale în fața acestui dezastru. Aici blocajul, lipsa de reacție a autorităților locale, a venit de sus în jos, comunitatea fiind lăsată singură în fața efectelor inundațiilor, ba chiar blocată în încercările sale de reziliență.

Eficacitatea măsurilor (Vadu Roșca) sau lipsa de măsuri (Urechești) nu au atins obiectivul central al unei intervenții pentru situații de urgență – ajutorarea comunităților confruntate cu efectele producerii dezaastrelor naturale. Aceste două cazuri constituie două exemple tipice pentru eșecul unor intervenții în caz de dezaastre. În primul caz, la Vadu Roșca, reacția a fost eficace, însă nu eficientă. În

cazul de la Urechești, reacția a fost nu doar inexistentă, ci chiar una de blocare a autorităților locale de a face față singure situației în încercare de a-și remedia pagubele suferite prin forțe proprii.

Plecând de la o analiză a impactului social al dezastrelor pe componenta socială, considerăm cunoașterea *vulnerabilităților soft* ca fiind crucială pentru o intervenție eficientă în fața producerii dezastrelor, atât de jos în sus, atât cât și de sus în jos, dinspre local către central, cât și dinspre central către local. O componentă a dimensiunii sociale este și factorul politic, esențial în situații de criză, a cărui eficiență sau ineficiență este resimțită cel mai acut de către cei aflați în nevoie.

Dimensiunea socială, care cuprinde și încrederea în instituții și în capacitățile statului de a-și face datoria eficient față de oameni, este inevitabil afectată de lipsa unor investiții pentru consolidarea sistemelor de protecție și avertizare eficiente în situații de urgență. Dimensiunea politică executivă este esențială, prin intervențiile de la nivel central către local. Lipsa voinței politice de intervenție în sprijinul comunităților cu vulnerabilități majore în fața dezastrelor naturale are urmări deosebit de grave, suportate inevitabil de cei mai expuși riscurilor.

Un exemplu al acestei situații de fapt, al dramei celor vulnerabili lăsați singuri în fața intemperiilor naturii, regăsim în ineficiența intervenției Consiliului Județean Vrancea după inundațiile din august 2016. Luptele politice au atestat încă o dată, dacă mai era nevoie, faptul că atunci când partidele luptă pentru putere, comunitățile și oamenii plătesc prețul. Astfel, la solicitarea de fonduri alocate comunităților afectate de inundațiile din august 2016, s-a răspuns cu un refuz din partea Consiliului Județean Vrancea – „Ne-am fi dorit să facem front comun cu ceilalți consilieri, cu președintele Consiliului Județean Vrancea, cu cei doi vicepreședinți, să găsim soluții să ajutăm comunitățile afectate. În urma centralizării rapoartelor operative trimise de Comitetele Locale pentru Situații de Urgență, bilanțul provizoriu al inundațiilor care au afectat județul Vrancea este următorul: 22 comune afectate, 5 case distruse (comuna Urechești), 231 case afectate, 223 anexe gospodărești afectate, 734 curți și grădini afectate, 860 ha teren arabil afectate, 180 ha pășuni, fânețe afectate, 1 obiectiv cultural afectat (Școala Odobești), 1,2 km drumuri naționale afectate, 53,7 km drumuri județene afectate, 48,2 km drumuri comunale afectate, 47,6 km străzi, ulițe comunale afectate” (Borcea, 2016), a spus un consilier județean. În urma acestor sesizări, Consiliul a considerat că nu se impun măsuri imediate pentru „prevenirea, limitarea sau înlăturarea urmărilor calamităților” (*Ibidem*).

Tot ca urmare a inundațiilor din luna august 2016, primarul comunei Urechești, Vrancea, a reacționat la lipsa de intervenție a Consiliului Județean, spunând că dorește autonomie pentru localitatea sa, având în vedere că „autoritățile județene ne umilesc” (Borcea, 2016). Primarul nu a mai făcut față situației și a cerut ajutor pentru reabilitarea drumurilor distruse, administrate de Consiliul Județean. „La prima vizită a comisiei județene de evaluare s-a constatat un număr

de 5 case distruse de inundații. Apoi, după câteva zile, și alte case din chirpici au început să se șubrezească din cauza inundațiilor. Drumul spre Mănăstirea Vărzărești este distrus, la fel ca alte drumuri, unde s-au format gropi de câțiva metri. Oamenii folosesc o scară să coboare în râpă și să o ia pe firul apei pentru a ajunge la drum. Avem și 15 case izolate la Ivancea. Lucrez atât cu utilajul primăriei, cât și cu utilajul personal pentru a mai remedia din distrugerii. Se implică și oamenii dar nu se pot face lucrările importante, strict necesare pentru a relua o viață normală” (*Ibidem*), a declarat primarul comunei, Nistor Bratosin.

„Nu a venit nicio firmă trimisă de Consiliul Județean pentru a curăța aluviunile, cel puțin, iar noi nu suntem lăsați să intervenim. Am trimis 7 adrese către Consiliul Județean și am primit două răspunsuri evazive. Am solicitat inclusiv trecerea în administrarea Primăriei Urechești a porțiunii de 2,5 km de drum județean care traversează comuna noastră pentru a ne apuca noi de el. Nu ni s-a aprobat și nu avem ce face. Acum, mașinile fac slalom printre gropi și aluviuni, iar după ce traversează acest drum județean au nevoie de reparații. Dacă se întâmplă vreo nenorocire, ambulanța și pompierii ajung cu mare greutate și cu întârziere la locul intervenției” (*Ibidem*).

„Dacă tot nu primim niciun ajutor de la administrația județeană, eu vreau să retrag comuna din proiectele Consiliului Județean, precum Vrancea sau Vrancea Curată. Voi face solicitare de ieșire și din Asociația Comunelor și, într-un final, vreau să declar independența comunei Urechești față de Consiliul Județean Vrancea. Să avem noi posibilitatea de a ne organiza singuri, să nu mai așteptăm sprijin de la autoritățile județene și să nu mai fim umiliți. Cetățenii comunei Urechești au de suferit, fără nicio vină, din cauza marginalizării la care sunt supuși din partea Consiliului Județean” (*Ibidem*), a spus primarul.

Reacția Consiliului Județean a fost că „la nivelul județului există Comitetul Județean pentru Situații de Urgență Vrancea, aflat sub conducerea Prefectului județului, Sorin Hornea, iar comisiile care au fost nominalizate de acesta pentru a inventaria pagubele produse de precipitații nu au semnalat situații de calamitate cu consecințe grave asupra unor comunități locale sau alte cazuri care să necesite exercitarea de îndată a competențelor Consiliului Județean Vrancea prin măsuri de disponibilizare a unor fonduri care să justifice afectarea în regim de urgență a bugetului județului Vrancea” (*Ibidem*).

La nivel local s-a constatat existența unei solidarități comunitare în lupta cu inundațiile, pentru a remedia situația, însă aceste măsuri nu pot fi luate doar prin puterea de la nivel local, fiind imperativă o colaborare cu instituțiile centrale. Pentru o eficientizare a luptei cu dezastrele naturale, a intervenției rapide pentru salvarea de vieți omenești, cât și pentru revenirea la normalitate pentru o comunitate confruntată cu diverse dezastre naturale, imperativă este o coerență a voinței politice de nivel central și local pentru a acționa spre binele comunităților vulnerabile, aflate în nevoie. Comunitățile singure se pot reface într-un anumit grad, își pot găsi soluții temporare, însă ele fac parte dintr-un sistem, depind de alte autorități, care trebuie să acționeze eficient, să fie funcționale pentru o refacere

reală și durabilă a comunităților afectate de dezastre, contribuind astfel la sprijinirea rezilienței comunitare.

CĂTRE O REZILIENȚĂ A COMUNITĂȚILOR

Am plecat în acest studiu de la importanța studierii *vulnerabilităților soft* în logica cercetării comunităților confruntate cu riscuri de dezastre naturale. Prin analiza celor două cazuri aparte de reacție comunitară post-dezastru, se evidențiază necesitatea cunoașterii profilului identitar, a valorilor și nevoilor existente la nivel local, deci a *vulnerabilităților soft* specifice, în vederea eficientizării rezilienței sociale.

Prin urmare, este imperativ ca măsurile luate la nivel central pentru ajutorarea comunităților afectate de dezastre să țină cont de nevoile reale ale comunității, la care se poate ajunge pe baza cercetării și înțelegerii *vulnerabilităților soft* specifice, așa cum relevă cele două cazuri analizate.

Cazul localității Vadu Roșca, cu istoria sa care i-a trasat un profil identitar aparte, atestă legătura foarte puternică, indestructibilă a comunității cu pământul, deși expusă unor riscuri naturale majore. Legăturile profunde, încă din perioada luptei anticomuniste, pe care le putem încadra unui capital social puternic, au rezistat și atestă puterea comunităților în fața oricărui tip de dezastru, fie el generat de natură, fie de om. În această situație, deși reacția post-dezastru a fost eficientă și s-au putut reface casele distruse prin sponsorizări, deci s-a intervenit pe dimensiunea *vulnerabilității hard*, totuși nu s-a ținut cont de nevoile mai complexe ale comunității, de acel profil comunitar specific, deci de *vulnerabilitățile soft*. Ca urmare a neînțelegerii acestui profil specific, deși au fost construite case pentru sinistrați, acestea au fost părăsite, localnicii fiind nevoiți să revină în zona inundabilă. Reabilitarea și intervenția pe planul *vulnerabilităților hard* nu pot ignora dimensiunea *vulnerabilităților soft*, câtă vreme se dorește o intervenție eficientă în situații de dezastru și câtă vreme se dorește activarea și susținerea unei reziliențe puternice și consistente la nivel comunitar.

Pe lângă aceste reacții comunitare *inexplicabile* aparent, însă explicabile dacă se face apel la o înțelegere sociologică reală, la profilul identitar oferit de *vulnerabilitățile soft* și a rostului acestora în viața comunităților, se mai constată, în plus, și *existența unei rupturi între nevoile locale și reacțiile de la nivel central în a răspunde eficient necesităților comunității confruntate cu dezastre naturale*. Realitate cu care s-a confruntat primarul din Urechești, care a cerut autonomie față de Consiliul Județean, ca urmare a lipsei de intervenție post-dezastru de la nivel central, cât și a blocării eforturilor de refacere a drumului județean de către comunitate, aceasta reprezentând dovada cea mai clară a acestei rupturi între nivelul local și cel central.

Cunoașterea acestor realități sociologice, a *vulnerabilităților soft* atât de specifice comunităților confruntate cu dezastre de orice natură, trebuie să fundamenteze măsurile unui management al riscului eficient, iar măsurile de

prevenție și de reacție post-dezastru să fie în acord cu necesitățile comunității, în virtutea respectării vieții, drepturilor și nevoilor reale ale populației afectate.

Aceste *vulnerabilități soft* se pot dovedi cruciale pentru elaborarea unor complexe *indexuri ale vulnerabilității comunitare*, pe zone de risc și tipuri de dezastru, fundamentate în mod esențial pe un profil socio-cultural, identitar, alături de analizele *vulnerabilităților hard*. Pe lângă evaluările cantitative ale datelor comunitare obiective, se impune imperativul cercetării calitative, pentru a descoperi specificul cultural al zonelor de interes, valorile și reacțiile potențiale ale oamenilor în fața dezastrului de orice tip.

Acest tip de sociologie a riscului, axată pe vulnerabilitățile sociale (cu precădere pe cele *soft*), așa cum sunt ele trăite și percepute, cum se manifestă în mentalitatea oamenilor, contribuie în mod decisiv la o mai bună gestionare a efectelor producerii dezastrului, cât și la o reziliență puternică a comunităților umane în fața hazardului.

BIBLIOGRAFIE

1. BIRKMANN, JORN (2007). *Risk and vulnerability indicators at different scales: Applicability, usefulness and policy implications*, Environmental Hazards 7 (2007) 20–31, Elsevier.
2. BIRKMANN, JORN (2013). *Measuring vulnerability to promote disaster-resilient societies: Conceptual frameworks and definitions*, în *Measuring Vulnerability to Natural Hazards: Towards Disaster Resilient Societies*, J. Birkmann (ed.), United Nation University Press.
3. BORCEA, ȘTEFAN (2016). *Consilierii județeni PNL nu au convins puterea să aprobe fonduri pentru comunele afectate de inundații*. Adevărul.ro, 29.08.2016, http://adevarul.ro/locale/focsani/consilierii-judeteni-pnl-nu-convins-puterea-aprobe-fonduri-comunele-afectate-inundatii-1_57c43fc25ab6550cb83245a4/index.html.
4. BORCEA, ȘTEFAN (2016). *Un primar din Vrancea cere autonomie față de Consiliul Județean „Autoritățile județene ne umilesc”*. Adevărul.ro, 06.09.2016, http://adevarul.ro/locale/focsani/un-primar-vrancea-cere-autonomie-fata-consiliul-judetean-autoritatile-judetene-umilesc-1_57ce82dd5ab6550cb86971d4/index.html.
5. LIDSKOG, R., SUNDQVIST, G. (2012). *Sociology of risk*, în: *Handbook of Risk Theory, Epistemology, Decision Theory, Ethics, and Social Implications of Risk*. Sabine Roeser, S., Hillerbrand, R., Sandin, P., Peterson, M. (Eds.), p. 1001–1029, Springer.
6. MUSCA, VALENTIN (30.07.2005). *Inundațiile lovesc Vrancea numai în ziua de 13*, Ziarul de Iași, <http://www.ziaruldeiasi.ro/local/focsani/inundatiile-lovesc-vrancea-numai-in-ziuade-13-ni3ppe>.
7. ROMÂNIA TV (2013). *Casele construite la Vadu Roșca după inundații, vândute sau abandonate de localnici*, 30.09. 2013, http://www.romaniatv.net/casele-construite-la-vadu-rosca-dupa-inundatii-vandute-sau-abandonate-de-localnici_100480.html#ixzz4CPHYylAr.
8. SĂGEATĂ, RADU (et al.) (2013). *Tipologii privind vulnerabilitatea la inundații a orașelor din România*. <http://www.academia.edu/16019314>
9. UNITED NATIONS, INTERNATIONAL STRATEGY FOR DISASTER REDUCTION (2008). *South Eastern Europe Disaster Risk Mitigation and Adaptation Initiative Risk Assessment for South Eastern Europe*, Geneva.
10. VRINCEANU NICHITA, SILVIA (15.07.2013). *Opt ani de la inundațiile catastrofale din 2005*, <http://www.ziaruldevrancea.ro/actualitatea/94973-opt-ani-de-la-inundatiile-catastrofale-din-2005.html>.
11. VRÂNCEANU, SILVIA (04.08.2005). *Martirii din Vadu Roșca*, Evenimentul zilei, <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1217021-martirii-din-vadu-rosca.htm>.